

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.03.2012, sp. zn. 5 Tdo 168/2012, ECLI:CZ:NS:2012:5.TDO.168.2012.1

Číslo: 53/2014

Právní věta:

Silné rozrušení pachatele ve smyslu ustanovení § 141 odst. 1 tr. zákoníku musí být vyvoláno strachem, úlekem, zmatkem nebo jiným omluvitelným hnutím mysli. Proto rozrušení vyvolané hněvem nebo vztekem jen na základě předchozího vlastního jednání sexuálně deviantního pachatele, které je mu nepříjemné (pachatel se po pohlavním aktu s poškozenou cítil v depresi, protože si vyčítal způsob svého chování), nelze podřadit pod pojem silné rozrušení ve smyslu § 141 odst. 1 tr. zákoníku.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.03.2012

Spisová značka: 5 Tdo 168/2012

Číslo rozhodnutí: 53

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Zabití

Předpisy: § 141 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání, které podal obviněný V. Š., proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 9. 2011, sp. zn. 2 To 90/2011, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 10 T 1/2011.

Z o d ů v o d n ě n í:

Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 26. 7. 2011, sp. zn. 10 T 1/2011, byl obviněný V. Š. uznán vinným zločinem vraždy podle § 140 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinného od 1. 1. 2010 (dále jen „tr. zákoník“), a přečinem krádeže podle § 205 odst. 1, 3 tr. zákoníku, za které mu byl uložen úhrnný trest odnětí svobody podle § 43 odst. 1 a § 140 odst. 1 tr. zákoníku v trvání třinácti roků, pro jehož výkon byl zařazen podle § 56 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku do věznice se zvýšenou ostrahou. Dále soud prvního stupně rozhodl podle § 228 odst. 1 tr. ř. o nárocích poškozených na náhradu škody.

Z podnětu odvolání obviněného rozhodl Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 22. 9. 2011, sp. zn. 2 To 90/2011, jímž zrušil rozsudek soudu prvního stupně podle § 258 odst. 1 písm. b), f), odst. 2 tr. ř. v části výroku o náhradě škody a poškozené v této části odkázal podle § 229 odst. 2 a § 265 tr. ř. se zbytkem jejich nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. V ostatních výrocích zůstal rozsudek soudu prvního stupně nezměněn.

Proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci podal obviněný V. Š. prostřednictvím svého obhájce dovolání s odůvodněním, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Obviněný připomněl, že znalkyně MUDr. R. H. u něj shledala sexuální odchylku ve formě satyriázy – extrémně zvýšeného sexuálního pudu, která podle názoru této znalkyně způsobila u obviněného vymizení ovládacích schopností. Uvedený fakt podle obviněného bylo třeba vyhodnotit jako stav nepřičetnosti v době spáchání činu, a v důsledku toho nemohl být shledán trestně odpovědným. V této souvislosti namítl nezákonnost znaleckého posudku Sexuologického ústavu 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze (dále jen „Sexuologický ústav“) ze dne 30. 5. 2011 s odůvodněním, že vyšetření jeho duševního stavu bylo provedeno způsobem, který zásadně ovlivnil výsledky znaleckého zkoumání, zejména v jeho průběhu nebyla respektována lidská důstojnost obviněného a presumpce neviny. Ačkoliv podal proti průběhu vyšetření stížnost, soud prvního stupně k ní nepřihlédl a spolu s odvolacím soudem se spokojil se strohou výpovědí znalce v hlavním líčení. Další výhrady obviněného se týkaly formální stránky uvedeného znaleckého posudku, který nemá povahu posudku revizního a rovněž se nevypořádává s výsledky jeho předcházejícího znaleckého zkoumání, především se závěrem již citované znalkyně sexuoložky. Obviněný dále soudům vytkl, že v rámci trestního řízení nereflektovaly jeho potřebu se léčit ani budoucí ochranu společnosti. V závěru svého podání dovolatel namítl, že čin měl být právně posouzen jako trestný čin zabití podle § 141 tr. zákoníku, neboť se jej dopustil v silném rozrušení majícím původ v jeho zmíněné sexuální odchylce, respektive předcházejícím pohlavním styku s poškozenou. Navrhl, aby dovolací soud zrušil podle § 265k odst. 1 tr. ř. napadené usnesení odvolacího soudu a přikázal věc podle § 265l odst. 1 tr. ř. tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí.

Nejvyšší soud jako soud dovolací zjistil, že obviněný V. Š. podal dovolání jako oprávněná osoba (§ 265d odst. 1 písm. b/ tr. ř.), učinil tak prostřednictvím svého obhájce (§ 265d odst. 2 tr. ř.), včas a na správném místě (§ 265e tr. ř.), jeho dovolání směřuje proti rozhodnutí, proti němuž je dovolání obecně přípustné (§ 265a odst. 2 písm. h/ tr. ř.), a obsahuje stanovené náležitosti (§ 265f odst. 1 tr. ř.).

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., směřuje k nápravě právních vad spočívajících v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. Vztahuje se tedy na případy, kdy skutek, jímž je obviněný uznán vinným, naplňuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, event. nenaplňuje znaky žádného trestného činu. Jiné nesprávné hmotně právní posouzení lze pak dovodit tehdy, jestliže určitá skutková okolnost byla soudy posouzena podle jiného ustanovení hmotného práva, než jaké na ni dopadalo. Předmětem právního posouzení je tedy skutek zjištěný soudy nižších stupňů, kterým je dovolací soud v podstatě vždy vázán.

S ohledem na uvedený výklad dovolacího důvodu, považuje Nejvyšší soud za nutné ve stručnosti zopakovat skutkový stav, na jehož podkladě byl obviněný uznán vinným ze spáchání zločinu vraždy podle § 140 odst. 1 tr. zákoníku. Obviněný napadl poškozenou Z. Ž., v bytě na ulici Č. v B. dne 21. 7. 2010 v době od 18.30 do 20.30, tím způsobem, že ji postupně škrtil rukama, pažemi (uchopil jí do tzv. kravaty) a ručníkem, čímž jí způsobil mnohočetná zranění, přičemž bezprostřední příčinou její smrti bylo udušení, k němuž došlo v důsledku mechanického násilí na krk ve formě zmáčknutí, poté z bytu odešel, aby se vzápětí vrátil s úmyslem zahladit stopy, přičemž z bytu odcizil prostěradlo,

polštářek, osušku, dále i osobní věci poškozené, včetně kabelky s peněženkou a finanční hotovostí, osobními doklady, mobilní telefony, šperky i klíče od osobního automobilu poškozené, vše v hodnotě 56 262,- Kč.

V první části svého dovolání se obviněný snažil zpochybnit svou trestní odpovědnost poukazem na nepřičetnost v době spáchání zločinu vraždy podle § 140 odst. 1 tr. zákoníku. Svůj závěr opíral o znalecký posudek MUDr. R. H., resp. o její vyjádření o vymizelých ovládacích schopnostech obviněného, a naopak se ohrazoval proti obsahu znaleckého posudku vypracovaného Sexuologickým ústavem.

Obviněný spatřoval nezákonnost znaleckého posudku Sexuologického ústavu ze dne 30. 5. 2011 v podmínkách, za nichž bylo uskutečněno vyšetření jeho duševního stavu dne 13. 5. 2011 s tím, že mělo dojít k ponížení jeho lidské důstojnosti vyšetřujícími lékaři. Dne 26. 5. 2011 obviněný podal prostřednictvím svého obhájce stížnost na chování znalců Prof. PhDr. P. W., Ph.D., Doc. MUDr. J. Z., CSc., a MUDr. I. P., CSc., v průběhu vlastního zkoumání duševního stavu. Jeho výhrady, jež zopakoval i v hlavním líčení dne 20. 6. 2011, soud prvního stupně prověřil tak, že provedl osobní výslech jednotlivých zpracovatelů znaleckého posudku, kteří vypověděli, že průběh vyšetření obviněného za přítomnosti vězeňské služby byl zcela standardní, a jak soud prvního stupně, tak i soud odvolací následně neshledaly podle obsahů jejich rozhodnutí ve způsobu vyšetření obviněného jednotlivými odborníky jakékoli animozity.

Řešení této otázky má základ především v hodnocení výpovědi obviněného a obou zmíněných znalců, kdy obecné soudy se evidentně přiklonily k výpovědím znalců. Z tohoto pohledu je tedy zřejmé, že uvedené námitky obviněného primárně nenaplnují jím uplatněný ani jiný dovolací důvod podle § 265b tr. ř. Nejvyšší soud si je ovšem vědom jejich závažnosti, a proto pokládá za nutné blíže se k nim vyjádřit. Z porovnání obsahů všech znaleckých posudků PhDr. B. Š., MUDr. Z. Š., MUDr. R. H. a Sexuologického ústavu, které byly v průběhu trestního řízení vyhotoveny, vyplývá, že během jednotlivých vyšetření byly obviněnému kladeny otázky týkající se jeho osobního a rodinného života, jejichž výsledný profil se ve všech znaleckých posudcích shoduje. V tomto ohledu tedy nic nenasvědčuje, že by se vyšetření obviněného odborníky ze Sexuologického ústavu nějakým způsobem vymykalo z běžného rámce opatrování tohoto druhu důkazů. Zároveň je patrné, že vlastní vyšetření Prof. PhDr. P. W., Ph.D., trvalo oproti vyšetření Doc. MUDr. J. Z., CSc., a MUDr. I. P., CSc., déle, neboť jeho součástí bylo několik psychologických testů a jeho zjištění rámcově sloužila jako podklad pro závěry kolegů. Požadavek na zajištění ostrahy obviněného během vyšetření jeho duševního stavu ve zdravotnickém zařízení mimo věznici přímo vyplývá z ustanovení § 4 vyhlášky č. 109/1994 Sb., kterou se provádí řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů. Přehlédnout nelze ani jisté rozpory ve stížnosti obviněného a jeho vyjádření v hlavním líčení, zejména ve vztahu k PPG vyšetření. Za naprosto logickou a především zkušenostem a osobě znalce Doc. MUDr. J. Z., CSc., odpovídající je třeba označit jeho reakci na výhrady obviněného v tom smyslu, že není zřejmý motiv, který by jej vedl k nátlaku na obviněného doznat se ke skutečnostem, jež ani nebyly součástí žalovaného skutku. V těchto ohledech se výpověď obviněného jeví jako nevěrohodná. Navíc nelze pominout, že zpracovatelé znaleckého posudku Sexuologického ústavu v podstatě dospěli ke shodným odborným závěrům jako znalce přibrané ještě v průběhu přípravného řízení, včetně MUDr. R. H., tedy, že obviněný trpí jistou odchylkou ve formě hypersexuality. Zásadní rozdíl však učinili ve vztahu k ovlivnění ovládacích schopností obviněného v důsledku zjištěné hypersexuality, když konstatovali, že nijak forenzně významným způsobem neovlivnila u obviněného rozpoznávací ani ovládací schopnosti. Jinak řečeno rozdíl mezi výsledky znaleckého zkoumání znalce MUDr. R. H. a Sexuologického ústavu se týká výlučně míry ovlivnění ovládacích schopností obviněného v době vraždy.

Zcela bezpředmětná a dokonce v rozporu s faktickým stavem je výtka obviněného, že se znalci nevypořádali právě se závěry předcházejících znaleckých posudků, přičemž evidentně mířil opět na

část týkající se sexuologické části posudku. Z obsahu písemně zpracovaného znaleckého posudku Sexuologického ústavu je naprosto evidentní, že průběh i výsledky předcházejícího zkoumání duševního stavu obviněného byly jedním z podkladů pro nové vyšetření a znalci konkrétně ve třetí a čtvrté části svého posudku se vyjadřovali ke zjištěním MUDr. R. H. Navíc dne 20. 6. 2011 byli znalci Prof. PhDr. P. W., Ph.D., a Doc. MUDr. J. Z., CSc., vyslechnuti v hlavním líčení, ve kterém byli dotazováni k rozporům mezi závěrem týkajícím se ovládacích schopností obviněného a jejich možného ovlivnění hypersexualitou. Povaha znaleckého posudku Sexuologického ústavu jako revizního vyplývá rovněž ze samotného procesního postupu soudu prvního stupně. Poté, co se nepodařilo odstranit zjevné pochybnosti o způsobu hodnocení otázky nutné pro určení přičetnosti obviněného znalkyní MUDr. R. H., jež nebylo ve shodě s druhou ze znalkyň MUDr. Z. Š., přibral Krajský soud v Brně podle § 110 odst. 1 tr. ř. právě Sexuologický ústav. Jak již bylo uvedeno, byly zpracovatelům posudku předloženy veškeré spisové materiály do té doby opatřené orgány činnými v trestním řízení, a to včetně již zpracovaných znaleckých posudků. (Srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2002, sp. zn. [6 Tz 315/2001](#), publikovaný pod č. T 391 v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck, svazek 16, ročník 2002).

K výhradě obviněného, že se spáchání předmětného činu dopustil ve stavu nepřičetnosti způsobeném sexuální odchylkou, která měla za následek vymizení jeho ovládacích schopností, Nejvyšší soud v první řadě poukazuje na svou konstantní judikaturu, podle níž je otázka nepřičetnosti otázkou právní; její posouzení náleží orgánům činným v trestním řízení na základě skutečností vyplývajících z provedených důkazů. Povaha této otázky vyžaduje, aby její posouzení bylo založeno na odborných znalostech z oboru psychiatrie. Znalecký důkaz z tohoto oboru je však jen jedním z podkladů pro vytvoření soudcovského přesvědčení o otázce přičetnosti a musí být hodnocen v souvislosti se všemi ostatními zjištěnými skutečnostmi z tohoto hlediska relevantními (viz rozhodnutí pod č. [17/1979](#) Sb. rozh. tr.). V této souvislosti Nejvyšší soud připomíná, že i znalecký posudek podléhá procesu hodnocení důkazů podle § 2 odst. 6 tr. ř., přičemž soud jím není bezpodmínečně vázán. Soud musí prověřit znalecký posudek, zda přihlédl ke všem relevantním skutečnostem, zda se jeho závěry opírají o řádně provedené důkazy, zda závěry posudku logicky vyplývají ze skutkových zjištění (srov. rozhodnutí pod č. [40/1972-I.](#), [2/1989-I.](#) Sb. rozh. tr.).

Ačkoliv se obviněný prostřednictvím podaného dovolání domáhal přezkumu existence jednoho z obligatorních znaků subjektu trestného činu (přičetnosti), je z obsahu jeho podání nepochybné, že jeho dovolací námitka nebyla založena na výhradách vůči právnímu posouzení skutkového stavu zjištěného nalézacím soudem, nýbrž na prosazování odlišného způsobu hodnocení důkazů (znaleckých posudků), než jaký zvolily soudy nižších stupňů. Ve vztahu k právnímu závěru o otázce přičetnosti v době vraždy prosazoval takový výsledek hodnotícího procesu jednotlivých důkazů, k němuž se soudy nepřiklonily. Dovolatel tak soudům obou stupňů vytýkal postup upravený v ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř., přičemž, jak již bylo konstatováno, tento druh námitek nespadá pod žádný ze zákonem definovaných dovolacích důvodů.

Nad rámec dovolacího přezkumu může Nejvyšší soud jen odkázat na naprosto správné úvahy soudů v dané věci, které logickým a přesvědčivým způsobem vyjádřily v odůvodnění svých rozhodnutí. Stěžejní otázku vymizelých ovládacích schopností, již nastolila znalkyně z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, sexuologie, soudy posuzovaly s přihlédnutím k okolnostem, za nichž došlo k fyzickému útoku na poškozenou. Stalo se tak po pohlavním uspokojení obviněného, tedy v okamžiku momentálního odeznění jeho zvýšené sexuální potřeby, přičemž násilí na poškozené se dopustil ve stavu výčitek k vlastnímu chování, dle jeho výpovědi zejména s ohledem na svou rodinu, popudila jej i vulgární výtka k jeho osobě od poškozené. Soudy obou stupňů reagovaly dostatečným způsobem na obhajobu obviněného, kterou v podstatě zopakoval i ve svém dovolání, vypořádaly se se všemi významnými okolnostmi včetně odborných názorů jednotlivých znalců a Nejvyšší soud neshledal nic, co by mohlo vnést pochybnosti o samotném rozhodnutí o vině obviněného, jak byla vyslovena.

Určitou hmotně právní povahu je možné přiznat té části dovolání, v níž se obviněný domáhal použití právní kvalifikace skutku jako trestného činu zabití podle § 141 tr. zákoníku, ačkoli argumenty, jimiž svůj názor podpořil, opětovně nemají hmotně právní podklad, ale jsou založeny výhradně na zpochybnění hodnotícího postupu soudů nižších stupňů. Obviněný tvrdil, že se činu dopustil v silném rozrušení z omluvitelného hnutí mysli způsobeném kombinací jeho sexuální odchylky a předchozího pohlavního styku s poškozenou. Takový názor však nekoresponduje zjištěnému skutkovému stavu, jak byl naznačen shora, neboť obviněný vůči poškozené užil násilí v době následující po pohlavním styku a jeho pohnutkou nebyla primárně zvýšená potřeba vlastního pohlavního uspokojení.

Privilegovaná skutková podstata trestného činu zabití definovaná v § 141 odst. 1 tr. zákoníku postihuje pachatele, který jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženého jednání poškozeného. Soudní praxe již přijala výklad znaků objektivní stránky této skutkové podstaty, přičemž za „silné rozrušení“ považuje duševní stav, v němž pachatel vykazuje značné emoční vzrušení či neklid, zpravidla i navenek, které se podílí na jeho dalším jednání i v průběhu činu, a to bez ohledu na okolnost, zda se na takovém rozrušení podílí též nervová labilita či přímo duševní porucha pachatele (tzv. psychická predispozice). Tento stav může být vyvolán i pocitem vlastního strachu, úleku, zmatku nebo jiným omluvitelným hnutím mysli pachatele. Tato omluvitelná hnutí mysli mohou navazovat jen na podněty mimořádné intenzity a závažnosti právě proto, aby byla způsobilá vyvolat silné rozrušení pachatele, např. strach o život vlastní nebo o život blízkých osob, popřípadě o jinou vážnou újmu na zdraví (srov. rozhodnutí pod č. [14/2011](#) Sb. rozh. tr.). Podobně např. Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. [4 Tdo 1517/2010](#), publikovaném pod č. T 1365 v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck, sešit 73, ročník 2011, neposoudil jako stav silného rozrušení, které je omluvitelným hnutím mysli ve smyslu § 141 odst. 1 tr. zákoníku o trestném činu zabití, silné rozrušení pachatele vyvolané jeho hněvem a vztekem (např. v důsledku nadměrného hluku oslavujících osob) ve spojení s vlivem alkoholických nápojů, které požil.

Jak již bylo upozorněno výše, k předmětnému jednání obviněného došlo po předem domluveném pohlavním styku s poškozenou, kdy se podle vlastní výpovědi obviněný vrátil ze sprchy a vyhověl žádosti poškozené, aby jí masíroval záda. Ze zjištěných okolností nevyplývá žádná sexuální motivace jeho činu a tedy případná spojitost mezi užitým násilím a znalci konstatovanou hypersexualitou obviněného nepřipadala v úvahu. Navíc sám obviněný uvedl, že po pohlavním aktu se cítil v depresi a vyčítal si způsob svého chování. Kromě toho se jednotliví znalci shodli v tom, že trpí poruchou osobnosti - je nevyrovnaný, emočně nestabilní výbušný s hluboce potlačovanou agresivitou. Silné rozrušení ze vzteku nebo hněvu na základě jednání, které je pachateli nepřijemné, však nelze podřadit pod termín silné rozrušení ve smyslu § 141 odst. 1 tr. zákoníku, a proto námitka obviněného na změnu právního posouzení skutku není důvodná. Soudy naprosto správně zjištěné skutkové okolnosti posoudily jako trestný čin vraždy podle § 140 tr. zákoníku.

Na podkladě uvedených skutečností Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného V. Š. jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tř. ř.